

Kinas nya ekonomiska politik – hur kan den integreras i en modern landanalys?

HUBERT FROMLET

var under många år chefekonom i Swedbank. Sedan 2001 fram till i dag har han innehaft ett flertal adjungerade professorer och gästprofessorer i internationell ekonomi vid olika svenska högskolor och universitet; för närvarande är han seniorprofessor vid Linnéuniversitetet. Huvudsakliga forskningsområden är finansmarknader och *emerging markets* – med fokus på Kina, i synnerhet makroanalyser på applicerad företagsnivå. hubert.fromlet@gmail.com och hubert.fromlet@lnu.se

Kina befinner sig för närvarande i en långtgående ekonomisk och social omdaningsprocess. Många strukturella förändringar är på väg – åtminstone om de politiska maktbarnas planer ungefärligen kan genomföras under de kommande åren. Den uppnådda och kvantitativa BNP-tillväxten har styrts många Kina-analyser. Framöver måste kineserna dock lägga mer fokus på bättre kvalitet i tillväxten. En sådan förändringsprocess kräver bl a förbättringar avseende teknologi, produktivitet och miljö – och detta i en omvärld, där marknadsekonomi tänks spela en ”avgörande roll” (Third Plenum 2013, kap I, 2, s 1). Av dessa nya trender följer att forskare, företag och finansmarknadsanalytiker i sin tur måste modernisera analysen av Kina på både makro- och mikronivå.

Fundamentet till Kinas nya ekonomiska politik lades i november 2013 under Kommunistpartiets sammankomst genom Centralkommitténs Tredje Plenum. Totalt godkände Tredje Plenumet 16 övergripande reformområden och 60 mer detaljerade underpunkter.

Denna artikel består av två delar. Den första delen sammanfattar det stora planerade reformarbetet och undersöker i vad mån det baseras på ett teoretiskt eller vetenskapligt koncept. Den andra delen tar upp de viktigaste trenderna eller konsekvenserna av den nya ekonomiska politiken och hur dessa påverkar Kinas utveckling och speciellt (de utländska) företagens kortsiktiga och strategiska Kinaplaner.

1. Den nya ekonomiska politiken – mål och medel

Kinas (planerade) nya ekonomiska politik är mycket omfattande. Det stora landets politiska ledare har ändå en klar uppfattning om hur ekonomin helst ska omstruktureras inom det kommande årtiondet. Avläsningsdatumet för genomförandet av alla beslut från det Tredje Plenumet är visserligen satt till år 2020, dock vet alla kinesiska politiska toppledare att hela reformarbetet inte kan vara avslutat till detta datum.

Öppna frågor är både hur mycket och med vilket tempo de aviserade strukturreformerna kommer att genomföras. Här är dock kommunikationen från Kinas politiska ledare och myndigheter bristfällig.

Den allt annat överskuggande målsättningen i den nya ekonomiska politiken är att förverkliga en ny modell för ekonomisk tillväxt med prioritering av privat konsumtion, service (inklusive finansmarknadsreformer) och mer nyttoorienterade investeringar. Samtidigt ska miljöarbetet – som i dag är

särskilt eftersatt i Kina – stärkas. De hittillsvarande två främsta tillväxtmotorerna – investeringar till varje pris och export – kommer att bli mindre tongivande. Det betyder givetvis inte att industrin och exporten kommer att bli sekundära i Kinas framtidsplanering. Kina vill exempelvis kliva upp i förädlingskedjan och skapa fler avancerade exportprodukter (OECD 2015). En sådan trend kommer förmodligen att innebära att den globala konkurrensen från Kina kommer att leva kvar eller rentav intensifieras inom vissa (nya) områden på något längre sikt.

Allt detta innebär Kinas största förändringsprocess sedan Mao Zedong. Deng Xiaopings reformer för snart 40 år sedan innebar antagligen ett större intellektuellt och politiskt omtänkande än den aktuella reformpolitiken. Men den nuvarande ledargenerationen konfronteras med avsevärt fler konkreta åtgärder och förändringsprocesser som måste till inom relativt kort tid. Denna press innehåller icke negligerbara politiska och sociala risker. Det är av denna anledning som en hygglig BNP-tillväxt förblir ett måste för partiledningen för att bevara sin legitimitet, enligt både experter och toppolitiker åtminstone i storleksordningen 6,5 procent (McDonald 2015). Partiledningen efterlyser ett kvalitativt produktions- och produktlyft. Plånboken, arbetsmarknaden och miljön utgör även framöver de viktigaste utvärderingsvariablerna för flertalet vanliga människor och samtidigt för de politiska ledarna.

Som de viktigaste verktygen för den nya ”affärsmodellen” har kineserna presenterat innovationer, entreprenörskap på bred basis och IT, där marknadsekonomin oftast – men inte alltid – är styrande hand. Det bör inte förbises att det Tredje Plenumet även fortsättningsvis vill se hela förändringsprocessen under Kommunistpartiets skyddsmantel. Man kan nog säga att slutdokumentet från 2013 års Tredje Plenum numera fungerar som den ekonomiska och sociala framtidens ”nya bibel”.

Kortfattat har Centralkommitténs så här långt viktigaste plenumsittningar fått följande huvudinnehåll under den femte politiska ledningsgenerationens mandatperiod:

- Tredje Plenum 2013: Generella mål och mer detaljerade ekonomiska och sociala delmål.
- Fjärde Plenum 2014: Förbättrat legalt system, mer *rule of law* och transparens.
- Femte Plenum 2015: Detaljer avseende femårsplanen 2016–2020 med den nya, liberaliserade tvåbarnspolitiken som huvudingrediens; framtidsorienterade innovationer, högre privat konsumtionsandel (av BNP), hygglig tillväxt (*medium-high economic growth*) och god livskvalitet som speciellt uttalade mål.

2. Står Kinas nya ekonomiska politik på en vetenskaplig grund?

Slutdokumentet från Centralkommitténs Tredje Plenum innehåller relativt många, ganska specificerade målsättningar fram till år 2020, reformplä-

nernas utvärderingsdatum. Det ter sig analytiskt intressant att närmare undersöka i vad mån Kinas reformagenda är vetenskapligt förankrad. Mig veterligen har denna infallsvinkel hittills inte fördjupats i litteraturen.

En avgörande maxim i Tredje Plenumets slutdokument är att marknadsekonomin framöver ska spela en ”avgörande roll” (*decisive role*¹). Denna formulering utgör en uppgradering av vad som tidigare officiellt betecknades som marknadsekonomin ”grundläggande betydelse” (*basic role*). Därmed kommer vi till frågan huruvida marknadsekonomiska förändringar konkret förekommer på Tredje Plenumets stora strategiska kravlista (Third Plenum 2013) – och vilka teorier och forskningsresultat som möjligen står bakom de enskilda reformpunkterna. Som en av de viktigaste generella målsättningarna fastställde Centralkommitténs Tredje Plenum i november 2013 bättre BNP-tillväxt i rent kvalitativa termer – med minskad fokusering på själva BNP-tillväxtsiffran (Third Plenum 2013). Detta är vetenskapligt rätt tänkt (se t ex Stokoy 1991; Mlachila m fl 2014). Denna tydliga målförklaring har dock ännu icke nått fram tillräckligt tydligt till många (bank-) ekonomer och andra finansmarknadsaktörer/analytiker utanför Kinas gränser.

Fischer och Fromlet (2015) har hittat ett antal länkar mellan teori/forskning och den kinesiska reformpolitikens praktiska utformning (se tabell 1).

Kopplingar till ekonomisk teori och forskning är väl synliga. Inte minst förtydligandet av marknadsekonomin tunga framtida roll har fått en särskilt ställning hos de högsta politiska beslutsfattarna. Det framgår också av Kinas ytterst ambitiösa strävan att få ett bredare internationellt godkännande som marknadsekonomi, speciellt av EU (Fu 2016). Detta händer för övrigt i en situation, där vissa delar av marknadsekonomin och teoribildningen alltmer ifrågasätts av tongivande akademiska forskare (se t ex Akerlof och Shiller 2015).

Stora delar av de ekonomiska och sociala förbättringsförslagen i Tredje Plenumets reformdokument hade således också kunnat skrivas av västerländska experter.

Det är anmärkningsvärt att även reformplaner med interdisciplinär forskningsbakgrund kommer till sin rätt i Kinas reformplaner. Här hittar man bl a sociologi och politikens (institutionernas) samt miljöns koppling till den ekonomiska utvecklingen. Vidare ter det sig rätt överraskande att kineser – inklusive landets ledare – använder sig alltmer av det i dag i västvärlden inte särskilt frekvent förekommande ordet ”utbudspolitik” – och att det ofta förklaras i media, vad utbudspolitiken går ut på (t ex Xinhua 2016a).

För egen del anser jag att kineserna tänker rätt i sitt uppenbara försök att åstadkomma en balanserad och odogmatisk syntes av utbuds- och efterfrågepolitik. Rätt mix är dock svår att uppnå. Kina behöver tveklöst många förbättringar på ekonomins utbudssida. En sådan, mer långsiktigt och

¹ Enligt det officiella Kina, direkt till engelska översatt kinesisk text från det Tredje Plenumet (kapitel I,2).

Teoretisk bakgrund	Kapitel	Delmål från det Tredje Plenumets kommuniké (direkt översatta)
<i>Neoklassisk teori:</i>	I,2	”säkerställa att marknaden spelar en avgörande roll”
	I,3	”verka för produktivitetsoptimering”
	II,8	”främja utvecklingen av den icke offentliga (anm: privata) sektorn”
	III,10	”gå vidare med marknadspriser, prisreformer av vatten, olja” m m
	III, 10	”perfektionera prisbildningen för jordbruksprodukter”
<i>Ny tillväxtteori:</i>	III,13	”utveckla centra för teknologi och för finansieringen av vetenskap samt för high tech-orienterade småföretag”
	III,13	”reformera urvals- och management-system för akademiker”
	XII,42	”utveckla kvalificerade yrkesarbetare och talanger”
	XII,43	”färdigställa strukturer och mekanismer för att stimulera och entreprenörskap”
<i>Institutionell forskning:</i>	I,2	”vidareutveckla governance både avseende strukturer och förmåga”
	III,3	”höja transparensen”
	IV,14	”lägga mindre vikt på tillväxt vid utvärdering av politiska meriter”
	VI,23	”påskynda hushållsregistreringen” (anm: ”hukou”, i städer)
	X,36	”förbättra antikorrupsionsstrukturerna”
<i>Institutionell forskning, fokus finansmarknad:</i>	III,12	”perfektionera finansmarknadssystemet och ... -tillsynen”
	III,12	”utveckla och standardisera obligationsmarknader”
	III,12	”påskynda etableringen av marknadsstyrda räntor”
	III,12	”uppmuntra finansiella innovationer”
	V,17	”skapa varningsmekanismer för centrala och lokala regeringar”
<i>Socioekonomisk forskning:</i>	VI,23	”ge bönder som flyttat till städer bättre bostäder och sociala villkor”
	XII,46	”2 barn tillåts om en förälder är enda barnet” (mer uppmjukat 2015)
<i>Miljöekonomi:</i>	IV,15	”förstärka offentlig service ... och miljöskydd”
	XIV,54	”reformera ekologiska medborgarskydd och styr-system”

Tabell 1

Exempel på strategier och planer i Kinas nya ekonomiska politik med förankring i teori och forskning, framtagna av Centralkommitténs Tredje Plenum i november 2013, enligt Fischer och Fromlet (2015)

Källa: Third Plenum (2013), egen översättning från officiell engelsk originalversion.

strukturellt orienterad inriktning på tillväxten behöver dock inte utesluta mer kortsiktig, konjunkturstimulerande efterfrågepolitik från tid till annan – om Kinas budget- och ränteförutsättningar så medger.

Dessa funderingar och analysresultat leder till slutsatsen att Kinas nya ekonomiska och sociala reformpolitik rent teoretiskt mycket väl ter sig lovande. Problemen ligger snarare i praktiken. Hur mycket av reformplanerna kommer att kunna genomföras på ett genomgripande sätt – och med vilken hastighet? Kommer det att bli påtagliga komplikationer under resans gång? Man vet helt enkelt inte. Få försök till upplysande svar har hittills kommit fram.

Ett annat problem är t ex det påtagliga antalet målkonflikter som konkret finns inom det stora ekonomiska reformpaketet från det Tredje Plenumet. Några exempel (baserat på tredje plenumets planer) är:

- marknadsekonomi kontra Kommunistpartiets primat,
- transparens kontra politikens kommunikations- och tolkningsföreträde,
- näringslivets omstrukturering kontra bättre regional balans,
- tillväxt kontra miljö (åtminstone mer kortsiktigt),
- avreglering av kapitalbalansen kontra risken för spekulationsmiljö (mål om balanserad ekonomi),
- marknadspriser kontra sociala avvägningar (med fokus på den ofta fattiga lantbefolkningen och den ej ”hukou”-värdiga stadsbefolkningen),
- rättvisa, brett gällande socialförsäkringssystem och friskvårds-/sjukvårdsreformer kontra krav på effektivitet och budgetrestriktioner.

3. Kina i en moderniserad landanalys

Nedan ges några exempel på numera (mestadels) nödvändiga ingredienser i en grundlig och användbar Kina-analys och -prognos. Framför allt är det viktigt att kontinuerligt bygga upp kunskaper om Kina, att försöka förstå hur det kinesiska systemet fungerar – och när nya förutsättningar eller förändringar i samband med omläggningen av den ekonomiska politiken kan skönjas.

Statistik: Det finns en enkel regel för landanalytiker/forskare: ju bättre statistisk standard desto bättre möjligheter att dra rättvisande slutsatser. Tyvärr brister detta fortfarande vid analyser av dagens Kina. Visst sägs det ibland att den statistiska kvaliteten har förbättrats på senare år (se t ex Xinhua 2016b) – men vad kan man verkligen veta om detta? Meningarna går isär, inte minst på grund av oklarhet kring den optimala mätmetoden för BNP-deflatorn (Wildau 2015). Det finns således ett trovärdighetsproblem. Kina behöver nu betala för sina mångåriga statistiska transparensbrister – ett problem som hänvisats till i en rad tidigare publikationer (se exempelvis Fromlet 2014 och Fischer och Fromlet 2015). Detta faktum försvårar tillväxtanalysen också vid kommande utvärderingar av den nya ekonomiska politiken.

Förhoppningsvis kommer Kinas under hösten 2015 beslutade anslutning till IMF:s SDDS-system att leda till de i sådana fall vanligen åtföljande framstegen i transparens och statistik (Special Data Dissemination Stan-

dards, innebärande regelbunden publicering av relevant ekonomisk och finansiell statistik; Xinhua 2015). Vi ser här åter en positiv institutionell startsignal – men hur kommer utfallet att se ut?

Det är säkert inte lätt – ur teknisk och geografisk synvinkel – att statistiskt täcka detta stora land. Men hur vill man från kinesiskt håll förklara det märkliga fenomenet att både kvartals- och årsvisa BNP-beräkningar i regel avviker endast med en eller två tiondelar från förväntningarna? Ett sådant mönster finns mig veterligen ingen annanstans. Större kvartalsvisa fluktuationer än hittills skulle kunna peka på bättre transparens och/eller statistisk standard, även om man ibland från officiellt håll avvisar all kritik mot detta (Xinhua 2016b). Kina vill ju t o m göra gällande att man numera har en marknadsekonomi – och efterlyser med emfas att en sådan status erkänns av EU (Fu 2016). Men kan det finnas marknadsekonomier med nämnda stabila kvartalsförlopp (på årsbasis)?

BNP-tillväxtens styrka: Ett hjälpmedel för att kunna bedöma rimligheten i styrkan av den redovisade kinesiska konjunkturen eller BNP-utvecklingen har nyligen presenterats av tre centralbanksforskare (Fernald m fl 2015) i en ny form av ”hjälpindex” som omfattar elförbrukning, fraktvolym, förbrukning av råvaror och detaljhandels försäljning. Detta index – i kombination med en kontinuerlig uppföljning av den totala servicesektorn – kan möjligen bidra till en något bättre utvärdering av Kinas ekonomiska strukturarbete och den faktiska konjunkturen. ”Hjälpindex”-metoden är dock långtifrån perfekt – fyra olika indikatorer är inte speciellt mycket – och kan aldrig ersätta pålitliga nationalräkenskaper; dessutom är den ”industri-tung” och på sikt otillräcklig för att fånga in den expanderande tjänstesektorn. Det svåra för kinesiska makthavare blir framöver att kunna förse förr eller senare kommande statistiska kvalitetsförbättringar med den grad av trovärdighet som de då verkligen förtjänar. En sådan process för bättre trovärdighet är tidskrävande. Misstron kan finnas kvar länge.

Vidare kan det vara av analytiskt intresse att regelbundet följa de politiska ledarnas speciella konjunkturretorik och att granska en del enkäter och fältstudier av det slaget som exempelvis OECD (2015) och Conference Board publicerar. Även Linnéuniversitetet utkommer regelbundet med konjunktur- och strukturenkäter (Linnéuniversitetet 2016). Allt detta lämnar spår avseende styrkan i Kinas konjunktur utan att kunna fungera mer konkret i den kvantitativa analysen.

Finansmarknadspsykologi: Till en moderniserad landanalys av Kina hör också att vid behov använda sig av viktiga forskningsresultat från finansmarknadspsykologin (*behavioral finance*; Fromlet 2012) avseende t ex sparande-/konsumtion, risktagande och flockmentalitet. Görs detta är det exempelvis lättare att i tid förstå sig på överdrivna prisuppgångar på tillgångsmarknaderna och exempelvis hektiska börsreaktioner såsom i Shanghai och Shenzen under sommaren 2015 och i början av 2016.

Social utveckling: Det gäller att hitta och se dolda och öppna sociala frågetecken. Hotas t ex Tredje Plenumets mål om stärkt konsumtion av en fortsatt

snedvriden inkomstfördelning och/eller otillräckliga sociala reformer, vilka i sin tur håller det höga hushållssparandet uppe – tvärtemot politikernas önskemål om konsumtionen som stark tillväxtmotor? Även utvecklingen på miljösidan kan komma att påverka det sociala humöret.

Politik: 2017 blir det en del utbyten i Politbyrån och dess hårda kärna, det Ständiga Utskottet. Först då kan vi veta mer om den femte ledargenerationens verkliga maktposition – och därmed om reformpolitikens framtida gång. Bara detta konkreta exempel visar hur viktig den politiska analysen är även vid ekonomiska Kinabedömningar.

(Ny) ekonomisk politik: Trots den generellt sett bristande transparensen kan själva implementeringarna av många reformåtgärder numera följas upp ganska skapligt på egen hand, exempelvis genom att dagligen läsa nyhetsflödet i *China Daily* eller *People's Daily*. Som mycket svårare framstår dock att senare analytiskt utkristallisera volym och effekter av de olika reformstegen. Här måste Kinas politiker och myndigheter skärpa kommunikationen.

4. Applikationer på företagsnivå

Ovanstående avsnitt gör en tydlig antydning om att traditionella makroanalyser – med den förväntade, stabilt goda BNP-tillväxten i mer eller mindre ensamt fokus – inte längre kan fungera som riktmärke för ett företags framtidsplanering i Kina. Det finns anledning att tro att den planerade omstruktureringsprocessen kommer att bli avsevärt mer omfattande än vad företagsvärlden i dag räknar med (Zhang 2015). Det framgår i viss mån av följande frågor – med delvis komplicerade svar.

Finns det överhuvudtaget någon ekonomisk statistik i Kina som kan ge analytisk vägledning?

Det är oklart vilka tidsserier som är användbara. Kända tolkningsproblem gäller bl a indikatorer såsom BNP, arbetslöshet, inflation, skuggbankernas utlåning, bankernas dåliga lån, lokal skuldsättning (Fromlet 2013) m m. Bättre trovärdighet har förmodligen ”jordnära” indikatorer i linje med förslagen av Fernald m fl (2015); energiförbrukning, transportvolym, råvarupriser, detaljhandel. Även publicerad kreditväxt, centralbankens agerande på ränte-, valuta- och banksidan (People's Bank of China, PBoC) och i synnerhet strategiska förändringar av valutapolitiken kan ge användbara konjunktursignaler; den mer övergripande valutapolitiken bestäms för övrigt av Politbyråns Ständiga Utskott. Enstaka åtgärder från centralbankens sida har vanligen inga nämnvärda effekter på den reala ekonomin. De har dock ofta signifikativ karaktär för den aktuella konjunkturutvecklingen genom sin lättande eller åtstramande karaktär.

Hur pålitlig är den kvantitativa analysen? Ska man föredra kvalitativa framtidsbedömningar?

De senare är – som redan påpekats – alltjämt att föredra, då den kvantita-

tiva (statistiska) inputen i modellerna ofta är bristfällig. De ekonometriska modellernas resultat kan ju knappast få bättre kvalitet än siffermaterialet som matas in. Detta är en irriterande hämsko för den ekonomiska Kinaforskningen.

Vad innebär den interdisciplinära analysansatsen för praktiker?

Med detta menas ekonomisk analys/forskning blandad med exempelvis politiska, sociala, psykologiska, naturvetenskapliga och miljöorienterade infallsvinklar. För Kinas del räcker det inte längre med den tidigare, mer isolerade tolkningen av makroekonomisk statistik. Kina-analyser bör vara mångfacetterade och inkludera interdisciplinära ansatser. Men här har forskningen även i vår del av världen en tydlig eftersläpning, speciellt inom *behavioral finance* med tänkbara kvantitativa mikro- och makrofinansiella infallsvinklar.

Vem i Kina fattar de viktigaste (ekonomisk-)politiska och samtidigt företagsrelevanta besluten?

Det är i dag utan tvekan Politbyråns Ständiga Utskott. För närvarande består detta forum av totalt sju personer. Fem nya ledamöter tillträder nästa år. President Xi och premiärminister Li sitter emellertid kvar. Även för företag kan det vara viktigt att lära sig mer om dessa nya makthavare. Deras beslut kan ibland t o m baseras på kompromisser.

Trots alla brister: Officiell statistik kan ibland ge en viss vägledning, t ex avseende den nya fokuseringen på tjänstesektorn. Kinas toppolitiker vill se växande andelar för tjänsteproduktionen. Nationella Statistikbyrån (NBS) gör i alla fall en uppdelning i jordbruks-, industri- och tjänsteproduktion, vilket kan förtydliga trenderna från produktionsidan. För egen del tittar jag på denna årsstatistik som brukar utkomma i slutet av januari.

Vilka av Kinas högsta politiska ledning beslutade och framöver eftersträvalde strukturförändringar kan vara intressanta att följa upp kontinuerligt – i såväl ett svenskt, kinesiskt som globalt affärsperspektiv?

Enligt den nya tillväxtmodellen vill kineserna inte minst satsa på konsumtion, servicesektorns diversifiering (finans, frisk- och sjukvård, utbildning) och en acceptabel miljö. Här har vi prioriterade områden enligt Kinas nya tillväxtmodell som är särskilt viktiga för svenska företag att titta på. Kinas planerade urbaniseringsoffensiv ger svenska affärsmöjligheter inte minst inom teknik, service (inklusive hälsa) och miljö. En viktig vägledning kommer också framöver från de utländska investeringarnas inriktning i Kina, både avseende den geografiska lokaliseringen och vilka produkter/produktområden utländska företag vill satsa på. Det kan också vara av påtagligt intresse att i möjligaste mån följa upp de kinesiska (konkurrent-) företagens utveckling avseende entreprenörskap, innovationsförmåga, produktivitet, produktutveckling och därmed kvalitativa framsteg i värdeförädlingskedjan – utvecklingen av bank- och kapitalmarknaden (aktier och obligationer)

givetvis icke att förglömma. Alla dessa områden – och många andra – finns i partiledningens tidigare nämnda slutdokument från det Tredje Plenumet.

Vad betyder den nya ekonomiska politiken för Kinas regionala utveckling?

Den kommer att betyda rätt mycket. Provinser med hittills tunga basindustrier såsom Shanxi och Liaoning kommer troligtvis att få det svårare. Mer framtidsorienterade delar av Kina med exempelvis Shanghai, Beijing och Guangdong i spetsen torde kunna fortsätta att leda utvecklingen. Andra provinser med tilltalande företags-, utbildnings- och livskvalitetsmodeller bör också kunna avancera i takt med den nya ekonomiska politikens frammarsch. Dessa perspektiv innebär att många (utländska) företag kommer att påverkas av komplett nya eller förändrade regionala förhållanden vid olika typer av affärsbeslut.

Hur mycket betyder Kinas ekonomiska utveckling för andra länder?

Den i handelsteorin sedan många år tillbaka använda ”gravitationsmodellen” (Tinbergen 1962) gäller fortfarande i många sammanhang, dvs att ett land – relativt sett – tenderar att ha mer omfattande handelsrelationer med grannländer än med jämförbara länder längre bort. Kinas enorma storlek kan dock nämnvärt påverka länder även i andra världsdelar, exempelvis sk råvaruintensiva länder i Afrika, Sydamerika och Oceanien vid en tydlig kinesisk konjunkturförsvagning. Även USA och europeiska länder kan känna av en eventuell större turbulens i Kina (Yueh 2015) – men också en nämnvärd kinesisk konjunkturuppgång. Ännu så länge begränsar de flesta ekonomiska modeller spridningseffekter från Kina till andra länder till handelsbaserade beräkningar. Det kan vara för snävt. Starka psykologiska effekter – negativa och givetvis också positiva sådana – med Kina som utgångspunkt kan också ha en märkbar inverkan på den reala ekonomin utanför Kinas gränser.

Är Kina också av intresse för företag som inte gör direkta affärer med dem?

Det finns i dag tre olika Kina. Ett Kina lever fortfarande i den planekonomiska världen. Sedan syns ett annat, mer etablerat Kina som redan är del av ett marknadsekonomiskt system. Ett tredje Kina är fortfarande i sin linda, med ambitionen att via kunskapslyft, innovationer, teknologispång och systemförändringar utvecklas till ett modernt samhälle – med den redan nämnda utvecklingen av bl a mer högförädlade eller nya exportprodukter (OECD 2015). De senare kan också indirekt påverka företag och kunder i den moderna industrivärlden, Sverige inräknat.

Hur ska vi förhålla oss till all rapportering från och om Kina?

Det är en nyckelfråga. Vi kan – och får – inte negligera allt officiellt som kommer från Kina. Allt är inte heller fel. Analytiker, företag och politiker med Kinaintressen måste ständigt och kritiskt ta emot relevant information från Kina och skapa en egen känsla för vad som kan vara rimligt.

Relevant information handlar inte minst om BNP-tillväxt, detaljhandel, energi, transporter, utlåning, bankernas kassakrav i centralbanken, valuta-utvecklingen, valutareserven, politiska budskap och börskurser. Erforderlig bedömningsförmåga kan enbart byggas upp med hjälp av kontinuerlig nyfikenhet för det stora Kina. Det är också det enda sättet att tidigare än de flesta andra upptäcka när förändringar verkligen kan vara på gång.

5. Slutsatser

BNP-kvalitet med diversifiering och bättre värdeförädling av industrins produktion efterlyses alltmer av Kinas politiska ledare. Det visar planerna från Centralkommitténs viktiga Tredje Plenum (november 2013). Analysansatserna måste därför bli bredare och djupare – inte enbart i praktiken utan också i forskningen. Intressant nog vilar mycket av Kinas nya ekonomiska politik på en uppenbar vetenskaplig grund som är väl förankrad i västerländsk teori och forskning.

Kina är definitivt inget land som man har råd att analysera endast från tid till annan. Regelbunden uppföljning är viktig – med samtidig kritisk statistikgranskning (i den mån det går). Traditionell analysteknik håller inte längre. Kvantitativa BNP-siffror är inte allt. Tillväxtens kvalitet bör – i linje med den officiella politiken – ges ökad betydelse, även om det är svårt att iakttä förändringar från år till år. Nationalekonomi utgör likväl fortfarande en mycket viktigt analysingrediens – men inte den enda.

Exempelvis bör nationalekonomin integreras mer interdisciplinärt i Kinaanalyser, t ex med politik, sociala förändringar och psykologi på tillgångsmarknaderna. Det kräver kontinuerliga Kinastudier, även på risksidan. Kinas omfattande reformpaket med utvärdering år 2020 är förknippat med många målkonflikter och oöverskådliga risker. Alla mål kan inte uppnås samtidigt. Vissa mål kräver kompromisser, vissa mål måste möjligen tilldelas mycket låg prioritet.

Bristfällig statistik och en del oklara målprioriteringar medför att Kinaprognoiser alltjämt har sina begränsningar. Den ovan skisserade, mer moderna analysmetoden – med fokus på mycket utöver den siffermässiga BNP-tillväxten – ger dock närmare information om i vilken omvärld analytiker och företag kommer att/bör röra sig i framöver. Regelbunden uppföljning av Kinas utveckling – även på detaljnivå – förbättrar tolkningsförmågan av olika trender och förändringar i Kinas ekonomi. Här har vi en nyckel till analysframgång för ett vanligen mycket svårtolkat land.

Säkert är i vart fall att framtidens samhälls- och företagsmiljö i Kina kommer att se mycket annorlunda ut än dagens. Hela världen kommer att bli alltmer beroende av utvecklingen i Kina.

- Akerlof, G och R Shiller (2015), *Phishing for Phools*, Princeton University Press, Princeton och Oxford.
- Fernald, J, E Hsu och M M Spiegel (2015), "Is China Fudging Its Figures? Evidence from Trading Partner Data", BOFIT Discussion Papers 2015/29, Finlands Bank, Helsingfors.
- Fischer, D och H Fromlet (2015), "China's Strive for Quality of Growth and Growth Data – Challenges for Economic Analyses and the European/Global Corporate Sector", *SNEE Conference*, Mölle/Sweden.
- Fromlet, H (2012), "Predictability of Financial Crises: Lesson from Sweden for Other Countries", *Business Economics*, vol 47, s 262–272.
- Fromlet, H (2013), "The Chinese Government Debt – What Do We Know and What Should Be Done?", *BOFIT Online*, nr 4, Finlands Bank, Helsingfors.
- Fromlet, H (2014), "Avregleringar på finansmarknaden – kan Kina lära sig något av det svenska exemplet?", *Ekonomisk Debatt*, årg 42, nr 3, s 72–82.
- Fu, J (2016), "EU Can Gain by Granting Market Economy Status", *China Daily European Edition*, 8 januari 2016.
- Linnéuniversitet (2016), *China Survey Panel*, nr 21, Linnéuniversitetet, Kalmar och Växjö.
- McDonald, J (2015), "Xi Says China Needs 6.5 Percent Economic Growth to Prosper", AP, 3 november 2015, bigstory.ap.org/article/e8ca644630d14979b656335b707cc652/.
- Mlachila, M, R Tatsoba och S Tatsoba (2014), "A Quality of Growth Index for Developing Countries: A Proposal", IMF Working Paper 14/172, Washington.
- OECD, *China, Economic Surveys*, mars 2015, OECD, Paris.
- Stokey, N L (1991), "Human Capital, Product Quality and Growth", *Quarterly Journal of Economics*, vol 106, s 587–616.
- Third Plenum (2013), "The Decision on Major Issues Concerning Comprehensively Deepening Reforms in Brief", communiqué (hela reformprogrammet), <https://chinacopy-rightandmedia.wordpress.com/2013/11/15/CCP-central-committee-resolution-concerning-some-major-issues-in-comprehensively-deepening-reform/>.
- Tinbergen, J (1962), *Shaping the World Economy, Suggestions for an International Economic Policy*, Twentieth Century Fund, New York.
- Wildau G (2015), "China Data – Making the Numbers Add up", 28 september 2015, <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/cb446e10-605711e5-97e9-7f0bf5e7177b.html>.
- Xinhua (2015), "China Adopts IMF Statistical Benchmark, Improves Transparency", 8 oktober 2015, http://europe.chinadaily.com.cn/business/2015-10/08/content_22130464.htm.
- Xinhua (2016a), "China's Leading Economist Upholds Market-oriented Mechanism for Supply-side Reform", (citat 1, från den 21 januari 2016), http://europe.chinadaily.com.cn/business/2016-01/21/content_23182538.htm.
- Xinhua (2016b), "Doubts on China's GDP Data Groundless: Official", (citat 2, från den 21 januari 2016), http://europe.chinadaily.com.cn/business/2016-01/21/content_23185246.htm.
- Yueh, L (2015), "How a Chinese Slowdown Will Hit Global Growth", 26 augusti 2015, www.theconversation.com/how-a-chinese-slowdown-will-hit-global-growth-46655.
- Zhang, E (2015), "Trimming Economy's Sails Amid Transition", 20 november 2015, *China Daily European Weekly*.